

Pallas' Boszangers in Nederland en Europa

Het voorkomen van Pallas' Boszangers in ons land is geanalyseerd door gebruik te maken van de databestanden van Waarneming.nl, de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (www.dutchavifauna.nl) en het Bijzondere Soorten Project - niet broedvogels van Sovon.

Van de 2716 records uit 1963-2014 bleven na het samenvoegen van dubbele en vervolgwaarnemingen 341 gevallen (368 vogels) over.

Vooraf in oktober-november

Pallas' Boszangers worden vooral ontdekt in oktober (65%) en november (23%, figuur 1). De piek van de najaarstrek ligt in de tweede helft van oktober, na half november is de soort schaars. Er zijn 12 vogels bekend uit december, 16 uit januari (met een opvallend 'jaarlijst-piekje' in de eerste pentade) en 3-5 per maand in februari-april. Een zeer late voorjaarsvogel werd op 11 mei 1998 gezien op Rottumeroog Gr. Waarnemingen in september zijn uitzonderlijk (29 september 2000 Schoorlse Duinen NH; 29 september 2003 Rijswijk ZH). Dat geldt al helemaal voor het exemplaar dat op 25 augustus 2001 werd gemeld in de Oostvaardersplassen, wellicht een vogel die al in het voorjaar in West-Europa aanwezig was?

In het najaar zijn de vogels gemiddeld 1,9 dagen aanwezig, veel korter dan in de winter en het voorjaar (beide 12 dagen). Er zijn 9 vogels die langer dan 20 dagen aanwezig bleven en vier vogels die het meer dan 50 dagen uithielden: 20 januari - 30 maart 1975 Wageningen (70 dagen), 15 januari - 21 maart 2007 Velsen NH (66 dagen), 4 februari - 28 maart 2007 Amersfoort Ut (53 dagen) en 6 januari - 2 april 2014 Ouwerkerk ZI (87 dagen). Deze laatste vogel werd na 6 januari overigens pas weer op 16 maart terug (zingend) gevonden.

Meer winter- en voorjaarswaarnemingen?

De eerste Pallas' Boszanger in ons land was van 25-28 november 1963 aanwezig op Texel en werd er gevangen en verzameld; bijna 11 maanden later hing de tweede vogel in een net in Castricum. Na 7 waarnemingen in 1973-76, met ook de eerste winterwaarneming (Wageningen), wordt de soort sinds 1980 jaarlijks gezien (figuur 2). De laatste jaren ligt het aandeel winterwaarnemingen hoger. In 1963-1999 waren 3 van de 155 vogels in de winter aanwezig (2%), sinds 2000 is dat 13% (28 van de 213 vogels). Ook de meeste voorjaarsvogels (eerste in april 1988 in Den Haag) zijn gemeld na de eeuwwisseling (7 van de 10 gevallen).

Het aantal meldingen nam tot in de jaren negentig sterk toe waarna de aantallen fluc-

tueren. Ook in Groot-Brittannië is het aantal de afgelopen decennia sterk gestegen.

Zeldzaam in het binnenland

De Pallas' Boszanger is in ons land een echte kustvogel (figuur 3). Van de 368 exemplaren die in de database zijn opgenomen, verbleef 93% in de vijf provincies die grenzen aan de Noordzee waarbij Noord-Holland (39%) en Friesland (26%) de kroon spannen. Ook in Zuid-Holland (16%), Zeeland (7%) en Groningen (6%) worden regelmatig vogels ontdekt. De 22 'binnenland-vogels' werden gemeld in Flevoland (8 exemplaren), Gelderland (6), Noord-Brabant (3), Limburg (2), Overijssel, Utrecht en Drenthe (alle 1).

Een golf door Europa

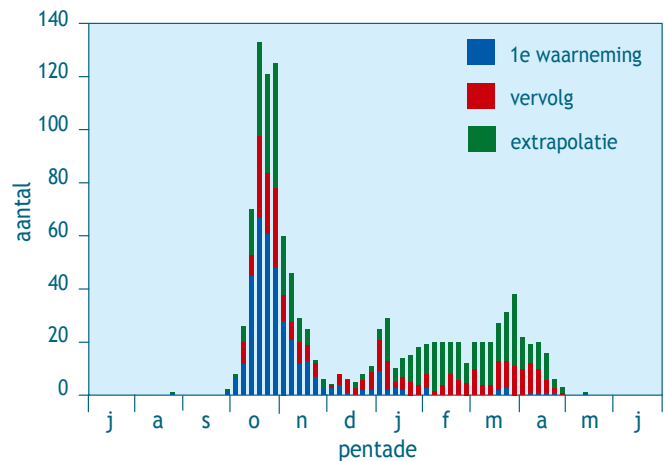
Pallas' Boszangers komen van ver oostelijk naar Europa. De soort broedt in het uitgestrekte gebied van Centraal-Siberië tot aan de Zee van Okhotsk, ten noorden van Japan, en overwintert normaliter in Zuidoost-Azië. De dichtstbijzijnde broedgebieden liggen zo'n 4500 km van Nederland.

Figuur 4 laat de najaarstrek van de soort door Europa zien via Estland (mediane datum, waarop de helft van de vogels gepasseerd is, 15 oktober), Denemarken (18 oktober), Helgoland, Duitsland (19 oktober), Nederland (24 oktober) en België (31 oktober). Hoewel gebaseerd op te weinig waarnemingen voor een goede berekening van de mediane datum passen Niedersachsen (17 oktober) en Frankrijk (26 oktober) redelijk goed in dit beeld (*T. Krüger in: H. Zang et al. 2005. Die Vögel Niedersachsens resp. P.J. Dubois et al. 2008. Oiseaux de France*).

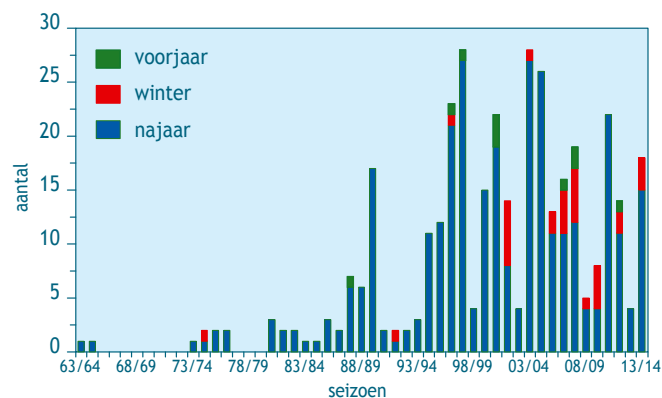
Vogels die van centraal Estland naar België trekken, leggen hemelsbreed zo'n 1600 km af. Ze lijken dus met een gemiddelde snelheid van ongeveer 100 km per dag door Europa te trekken.

Pallas' Boszanger, 15-10-2010
Helgoland. Foto: René van Rossum

Figuur 1. Pallas' Boszanger. Seizoensverloop per vijfdaagse periode in 1963-2014 (vogeldagen). In de grafiek zijn verwerkt de eerste waarneming, vervolgwaarnemingen (zelfde vogel later opnieuw waargenomen) en 'ge-extrapoleerde, berekende vogeldagen' (voorbeeld: vogel is ontdekt op dag 1 en ook gezien op dag 5; dag 2, 3 en 4 zijn dan verwerkt in de groene balkjes 'extrapolatie').

Figuur 2. Pallas' Boszanger. Aantal exemplaren per seizoen in 1963/64-2013/14 (najaar: september-november, winter: december-februari, voorjaar: maart-mei). In de figuur is de dag van ontdekking verwerkt voor vogels die meerdere dagen aanwezig waren.

Peter Simon Pallas

Bij een 'Pallas' denken de meeste vogelaars aan een Pallas' Boszanger maar er zijn veel meer dieren die de naam van Peter Simon Pallas meedragen, zoals Pallas' Rietgors, Pallas' Roodmus en Pallas' Eekhoorn. Bij meeuwenfreaks gaat de gedachte al snel uit naar een Reuzenzwartkopmeeuw, die in het Engels Pallas's Gull heet. In totaal beschreef deze wetenschapper, die in 1741 in Berlijn werd geboren, onder andere in Leiden studeerde en in Rusland hoogleraar werd, maar liefst 94 vogelsoorten.

Rob Goldbach Publicatie Fonds

Het Rob Goldbach Publicatie Fonds is een speciaal fonds van Sovon Vogelonderzoek Nederland. Het is ingesteld na het overlijden van ons oud-bestuurslid Rob Goldbach in 2009. Het fonds wordt gevuld door donaties, legaten en een jaarlijkse bijdrage van Sovon.

Wat willen we bereiken?

Met het fonds wil Sovon twee zaken mogelijk maken:

- het schrijven van wetenschappelijke artikelen en andere publicaties over vogelonderzoek. Deze zijn van groot belang voor verdere kennisontwikkeling en -overdracht;
- publicaties door vrijwilligers en/of vogelwerkgroepen uit de achterban van Sovon. Met het fonds wil Sovon een bijdrage leveren aan de totstandkoming van regionale publicaties, zoals een Avifauna, een jubileum-overzicht, e.d.

Recent gesteunde projecten

- *Van IJsdruiker tot IJsgors* van VWG Arnhem e.o.
- *Niet teveel praten, maar doen* - 40 jaar Vogelwacht Uffelte e.o.

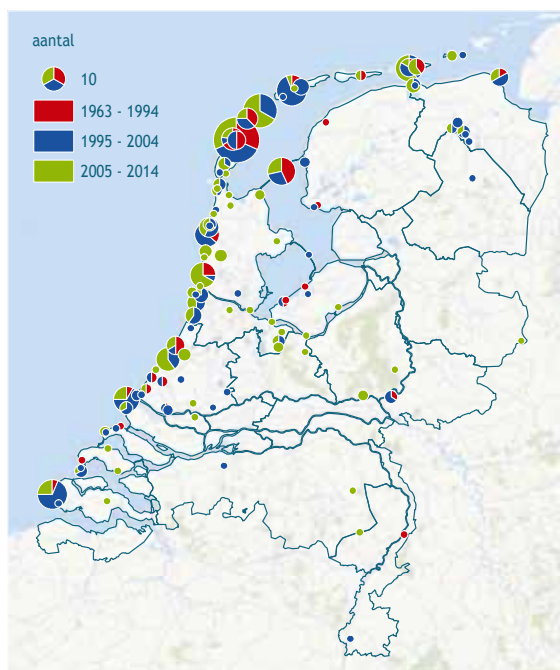
Hoe kunt u bijdragen?

U kunt op de volgende manieren helpen:

- een eenmalige donatie;
- een legaat ten name van het Fonds (of Sovon) stellen;
- het Fonds bekend maken bij andere mogelijk belangstellenden. Hiervoor is een folder beschikbaar.

Meer informatie

> sovon.nl/goldbachfonds

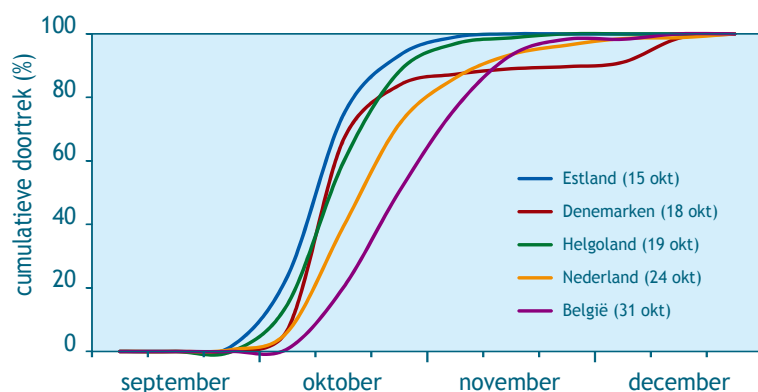
Figuur 3. Pallas' Boszanger. Verspreiding in Nederland in 1963-94, 1995-2004 en 2005-14.

Waar naar toe?

Het is niet geheel duidelijk wat de Pallas' Boszangers die in Noordwest-Europa (incl. Groot-Brittannië) aankomen vervolgens doen. Een (klein?) deel probeert de winter door te brengen in West-Europa (figuur 1). Het aantal vogels dat verder naar het zuidwesten vliegt, lijkt laag. Zo zijn er maar weinig waarnemingen op het Iberisch Schiereiland (E. de Juana 2008. *Ardeola* 55-2: 179-192). Tot en met 2003 werden er slechts 8 Pallas' Boszangers waargenomen: 2 in oktober, 2 in december en 4 in maart-april (ter vergelijking tot en met 2003: in Zweden 1175, Groot-Brittannië 1783, Nederland 224). Van de 71 Pallas' Boszangers die in Nederland geringd zijn, werd er één buiten Nederland terug gemeld. Een exemplaar dat op 27 oktober 2010 werd gevangen in Warns Fr werd vier dagen later 430 km naar WNW gevangen in North-Yorkshire. Deze vogel vloog dus gemiddeld iets meer dan 100 km per dag (www.griell.nl, Vogeltrekstation - Centrum voor Vogeltrek en Demografie).

> sovon.nl/BSP

● Arjan Boele & Erik van Winden

Figuur 4. Pallas' Boszanger. Cumulatief doortrekpatroon in Europa in september - december met tussen haakjes de mediane datum (datum waarop 50% van de vogels gepasseerd is). Bronnen: Estland (U. Paal 2011, *Hirundo* 24: 13-17), Denemarken (www.dofbasen.dk/ART/art.php?art=12980), Helgoland (J. Dierschke et al. 2011. *Die Vogelwelt der Insel Helgoland*) en België (www.bahc.be).